

УДК 336.1

Шуман В. Ю., аспірант
ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ, Україна
Рибіцький О. Л., незалежний експерт

SMART-МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВОЇ СФЕРИ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНИХ ІМПЕРАТИВ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

В сучасному світі, де інновації та технології відіграють ключову роль у розвитку економіки, фінансування науки стає не просто витратою, а й стратегічною інвестицією. SMART-механізми фінансування, ґрунтуючись на принципах специфічності, вимірюваності, досяжності, релевантності та обмеженості в часі, мають потенціал трансформувати наукову сферу України, роблячи її більш динамічною, ефективною та результативною.

Традиційні моделі фінансування науки в Україні часто неефективні та не відповідають сучасним викликам. SMART-підхід дозволяє чітко визначити цілі досліджень, виміряти їх результати, моніторити прогрес та оптимізувати використання ресурсів. Це сприяє кращому плануванню, координації та співпраці в науковій сфері.

SMART-фінансування стимулює інновації, підвищує продуктивність, забезпечує прозорість та підзвітність, а також сприяє зростанню інвестицій завдяки підтримці досліджень з комерційним потенціалом та чітким очікуваним результатам, що мотивує дослідників та гарантує ефективне використання бюджетних коштів, стимулюючи приплив приватних інвестицій у наукову сферу.

Впровадження SMART-механізмів в Україні має стати рушійною силою модернізації наукової сфери. Це передбачає комплексний підхід, що включає:

реформування системи грантів: розробку чітких та прозорих критеріїв відбору проектів, впровадження конкурентної процедури на основі експертної

оцінки, а також моніторинг та оцінку виконання грантових проєктів;

створення інноваційних фондів: спрямованих на підтримку досліджень з високим комерційним потенціалом, стимулювання комерціалізації наукових розробок та сприяння появі нових продуктів та технологій;

розвиток публічно-приватного партнерства: залучення приватного сектору до фінансування наукових досліджень та розробок, що дозволить поєднати ресурси та експертизу для досягнення спільних цілей;

підвищення кваліфікації науковців: надання їм можливостей для навчання основам SMART-підходу, проєктного менеджменту та комерціалізації наукових розробок.

Впровадження SMART-механізмів стимулюватиме інновації, підвищить ефективність використання бюджетних коштів, сприятиме прозорості та підзвітності в науковій сфері, а також активізує співпрацю між наукою та бізнесом. Це, в свою чергу, призведе до зростання інвестицій у науку, створення нових продуктів та технологій, а також посилення конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Сьогодні Україна стоїть перед викликом модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Одним із ключових інструментів для досягнення цієї мети є розвиток інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ).

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року» від 13 квітня 2024 р. № 320-р свідчить про визнання державою пріоритетності розвитку ШІ [1]. Проте, для успішного впровадження цієї програми необхідні ефективні механізми фінансування наукової сфери, які широко досліджені у роботах О. Олієвської [2–3] та О. Мельникова [4].

Запровадження SMART-механізмів фінансування наукової сфери дозволить використовувати сучасні методи фінансування, такі як гранти, конкурси, публічно-приватне партнерство, венчурні інвестиції. Створення сприятливих умов для впровадження технологій ШІ, а саме розвиток науково-дослідної інфраструктури та стимулювання інноваційної діяльності.

Багато країн світу вже активно використовують технології ШІ в науковій та науково-технічній діяльності. Наприклад, у США на дослідження ШІ та забезпечення їх швидкого впровадження в економіці щорічно виділяється понад 10 млрд доларів [5]. У ЄС на ці цілі виділено 7 млрд євро, із поступовим збільшенням інвестицій для зміцнення фундаментальних досліджень і наукових проривів, модернізації дослідницької інфраструктури ШІ, розробки програм ШІ в ключових секторах від охорони здоров'я до транспорту, сприяння застосуванню ШІ та доступу до даних [6].

На даний момент США є лідером в нарощуванні інвестицій в інновації ШІ. Запровадження пілотного проекту National AI Research Resource [7], який стимулює широкі інновації, конкуренцію та більш справедливий доступ до досліджень ШІ. Цей пілотний проект, що координується Національним науковим фондом США (NSF), є першим кроком до створення національної інфраструктури для надання дослідникам та студентам обчислювальних потужностей, даних, програмного забезпечення, доступу до відкритих та закритих моделей ШІ й інших ресурсів для навчання ШІ. Ці ресурси надаються 11 партнерами з федеральних агентств та понад 25 партнерами з приватного сектору, неприбутковими організаціями та благодійними фондами.

Досвід країн-лідерів у сфері досліджень та впровадження ШІ, таких як США та ЄС, свідчить про те, що SMART-механізми фінансування можуть стати ключовим інструментом для досягнення значних успіхів у цій галузі.

Впровадження SMART-механізмів фінансування науки в Україні потребуватиме комплексного підходу, що включає реформування системи

грантів, створення інноваційних фондів, розвиток публічно-приватного партнерства, підвищення кваліфікації науковців.

Переконані, що впровадження SMART-механізмів фінансування науки дасть потужний поштовх для розвитку інновацій в Україні та відкриє нові можливості для економічного зростання та процвітання країни.

Література

1. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року» від 13 квітня 2024 р. № 320-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-naukovo-tekhnicnoi-prohramy-z-vykorystannia-s320130424>.

2. Олієвська М. Г., Петруха С. В. Фінансування освітньо-наукової діяльності в країнах з низьким рівнем доходів на душу населення. Бізнес Інформ. 2018. № 6. С. 103–109. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-6_0-pages-103_109.pdf.

3. Олієвська М. Г., Петруха С. В., Бондаренко Д. В. Передумови сталого розвитку людського капіталу: якісна освіта, доступна медицина та продовольча безпека. Наукові праці НДФІ. 2020. № 2. С. 91–109. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.02.091>.

4. Мельников О. В., Петруха С. В., Петруха Н. М. Економічне відновлення сільських територій: співвідношення фундаментального та прикладного аспектів наукового дослідження. Вчені записки Університету «КРОК». 2021. № 1 (61). С. 176–193. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-176-193>.

5. The White House. Fact Sheet: Biden-Harris Administration Announces Key AI Actions Following President Biden’s Landmark Executive Order. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2024/01/29/fact-sheet-biden-harris-administration-announces-key-ai-actions-following-president-bidens-landmark-executive-order>.

6. The National Artificial Intelligence Research Resource Pilot. URL: <https://nairrpilot.org>.

7. European Commission. European approach to artificial intelligence. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>.